

Vem får bestämma? En undersökning av olika intressen och maktförhållanden i utvecklingen av Husbys grönområden

Av: Emelie Kittlesen

Februari 2020

Handledare: Annika Dahlberg, Sara Borgström (KTH)

Naturgeografiska Institutionen, Stockholms Universitet

Sammanfattning av mastersuppsats i Miljövård och fysisk planering, 30 hp

Detta dokument är en sammanfattning som enbart i korthet beskriver de mest centrala delarna av mitt examensarbete. Den ursprungliga uppsatsen är cirka 50 sidor och är skriven på engelska. Hänvisningar till tidigare forskning finns i uppsatsen. Alla fotografier är tagna av författaren.

INTRODUKTION

Grönområden i städer har stor betydelse för dess invånare. Enligt forskningen genererar dessa grönområden flera ekosystemtjänster vilket bidrar till människors fysiska, mentala och sociala välbefinnande och ger också nyttor som biologisk mångfald och klimatanpassning. På så sätt bidrar städernas grönområden till hållbar utveckling. Men dessa värdefulla ekosystemtjänster påverkas också av städernas ökande befolkning och därmed behov av bostäder, infrastruktur och service. Det resulterar i att många intressen konkurrerar om stadens mark. Den stadsutveckling som sker i Stockholm och dess inverkan på grönområdena gör frågor kring intressen bland olika aktörer och maktförhållanden mellan dessa aktörer relevanta att studera.

Syftet med min studie var att förstå olika intressen och maktförhållanden inom stadens grönområdesplanering. Denna fallstudie har fokus på Husby, som är en del av Rinkeby-Kista stadsdelsområde i Stockholm. Både kvalitativa och kvantitativa metoder användes för att samla information hos lokala och regionala aktörer inblandade i två olika projekt: ett med fokus på programmering av en sträcka grönområde mellan Husby Centrum och Husby Gård ("Grönt kulturstråk") och det andra ett förslag att bygga bostäder på ett grönområde i södra Husby ("Alternativ F"). Uppsatsen diskuterar resultaten av undersökningen utifrån perspektiven politisk ekologi och miljö rättvisa (uppsatsens diskussion medföljer inte i denna sammanfattning).

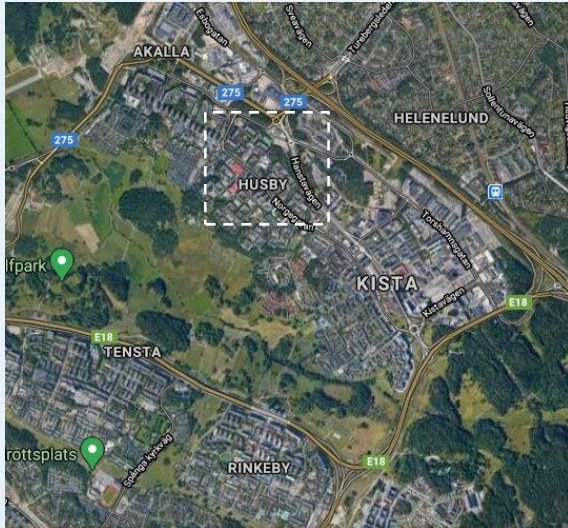
Studiens frågeställningar:

- Vilka intressen rörande urbana grönområden finns bland utvalda aktörer i Husby och hur interagerar dessa med varandra?
- Vilken makt har dessa aktörer i utformningen av Husbys grönområden?

Tidigare forskning och teori inom urban politisk ekologi och grönplanering (i urval):

Avelino & Rotmans 2009, 2011; Boonstra 2016; Healey 1998; Ernstson et al. 2008; Ernstson & Sörlin 2009; Nikolaïdou et al. 2016; Heynen, Kaika, & Swyngedouw 2006; Robbins 2012; Schlosberg 2004; Schmelzkopf 1995; Swyngedouw 1996; Tappert et al. 2018

STUDIEOMRÅDE

Källa: Google Earth. 2020-02-04

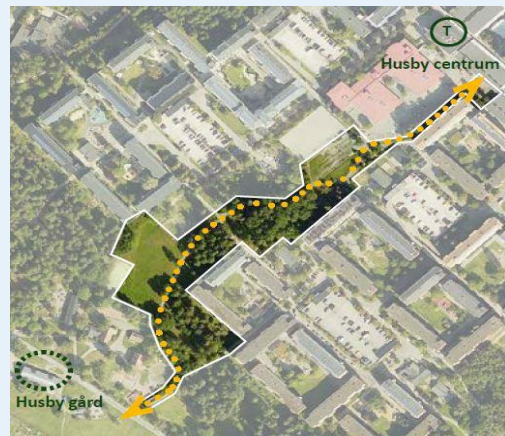
Studien utfördes i Husby, en del av Rinkeby-Kista stadsdel som ligger i nordvästra Stockholms kommun. Det större området benämns ofta som "Järva" och växte fram under "Miljonprogrammet", en period av omfattande bostadsbebyggelse mellan 1965 och 1974. I området ligger Järvafältet som är en del av Järvakilen vilken i sin tur är en del av Stockholm regionala grönstruktur.

2018 rapporterades att Husby hade 11,719 invånare och enligt en rapport från 2015 nämndes Rinkeby-Kista som ett av Stockholms mer socio-ekonomiskt utsatta områden. Husby Gård är en viktig plats i Husby som idag används av en konst och hantverksförening.

Studien omfattar två olika projekt:

Grönt Kulturstråk är ett projekt finansierat av Trafikkontoret Stockholms stad genom "Grönare Stockholm", en satsning för att utveckla stadens grönområden. Projektet omfattar gångvägen mellan Husby Gård och Husby Centrum (bild till höger) och kommer erbjuda platser för konst, kultur, möten, aktiviteter samt ny belysning.

Alternativ F är namnet på ett stadsutvecklings-förslag i södra Husby, ett område längs med Järvafältet som för närvarande består till stor del av skog och annan grönska. I förslaget begärs en markanvisning till Svenska Bostäder och Veidekke för att bygga 700 bostäder och en ny bilväg (bild till höger i gult).

Källa: Stockholms stad 2018 – "Grönare Stockholm: Förbättra gångvägen mellan Husby Centrum och Husby Gård"

Källa: Stockholms stad 2019 – "Utveckling av Husby"

METOD

I studien användes fyra olika metoder. Dessa metoder var framförallt kvalitativa då ett stort fokus med studien var att utforska upplevelser av aktuella händelser rörande grönområden i Husby. En fördel med att använda olika slags metoder är att det mer effektivt fångar upp intressen bland både lokala och regionala samhällsaktörer.

OBSERVATION

Kvalitativa observationer:

Formella observationer nedskrivna från fyra officiella möten i Husby anordnat av samhällsaktörer involverade i "Grönt kulturstråk" och "Alternativ F."

Informella observationer nedskrivna kring användning av grönområden vid Husby Gård och Igelbäckens Kulturresevat.

ENKÄT

En fysisk enkät med alternativfrågor och öppna frågor delades ut i Husby.

Totalt deltog 32 personer, med 30 inräknade i resultatet.

INTERVJU

8 st. kvalitativa, semi-strukturerade intervjuer vars deltagare kan delas in i 3 grupper: Stockholms kommun och privat företag (Nyréns Arkitektkontor), lokala organisationer och privatpersoner.

Intervjuernas längd varierade mellan 1 till 3 timmar och alla utom en spelades in. Dessa intervjuer transkriberades och analyserades utifrån en tematisk analys-metod.

GRANSKNING AV DOKUMENT

Fem dokument samlades in från observationer, intervjuer och webbkällor. Dessa granskades och blev ett komplement till datainsamlingen.

Dokumenterna är en blandning av rapporter, informationsblad och tjänsteutlåtande.

RESULTAT

Resultat fråga 1. Vilka intressen rörande urbana grönområden finns bland utvalda aktörer i Husby och hur interagerar dessa med varandra?

Dessa följande intressen identifierades bland samhällsaktörer i Husby:

- **Markens lämplighet för exploatering:** Lämpligheten av bebyggelse på grönområde bedömdes utifrån ekologiska, sociala och rekreativa aspekter. De flesta av aktörerna, främst lokala organisationer och privatpersoner, tyckte inte att den föreslagna platsen för "Alternativ F" i södra Husby var lämplig för bostadsbebyggelse. Två representanter från Stockholms kommun var också skeptiska till förslaget.
- **Trygghet:** Trygghet var ett stort fokus för kommunens grönplanering i Rinkeby-Kista stadsdel. Upplevd otrygghet bland privatpersoner och lokala organisationer verkade inte vara ett problem, men trygghet i sig värderades av flera.
- **Medborgardialog och deltagande:** Alla representanter från kommunen hade erfarenhet av medborgardialog i sitt arbete och projekteringsfasen av "Grönt kulturstråk" hade stark betoning på dialog och medskapandet. Enkätsvaren visade att flera privatpersoner hade velat delta i kulturstråkets medborgardialog om de hade känt till den. Proteströrelsen kring "Alternativ F" indikerade invånarnas engagemang i deltagandeprocesser.
- **Tillgänglighet och användning av grönområden:** Stockholms kommun och Nyréns Arkitektkontor diskuterade tillgänglighet och användning av grönområden i samband med planeringsverktyg och projektmål. Enkätsvaren indikerade god användning och tillgänglighet (i form av närhet) till grönområden bland privatpersoner. Järva fältet och Husby Gård var de mest omnämnda grönområdena.
- **Samarbete och samordning:** Enligt representanten från Trafikkontoret fanns det samarbete och samordning bland dess olika kontor gällande projekten "Grönt kulturstråk" och "Alternativ F" då projektområdena överlappade, medan vissa privatpersoner upplevde att samarbete och samordning saknades. Proteströrelsen kring "Alternativ F" var främst ett samarbete mellan Järva Stadsdelsråd och Husby Gård. Projektet "Grönt kulturstråk" involverade samarbete och samordning mellan Trafikkontoret, Rinkeby-Kista stadsdelsområde, Nyréns Arkitektkontor och Husby Gård.

RESULTAT (forts.)

Resultat fråga 2. Vilken makt har dessa aktörer i utformningen av Husbys grönområden?

Lokala organisationer och privatpersoner lyckades stoppa "Alternativ F" och dess markanvisning. Faktorer som påverkade beslutet var mobiliseringen av proteströrelsen och kontakt med politiker. Ärendet gällande markanvisning skickades tillbaka till exploateringskontoret för att omarbetas då exploateringen ansågs vara för stor. Dock verkade området i sig fortfarande anses som en lämplig plats för framtida exploateringar och det var otydligt om allmänheten förstod detta. Makt bland lokala organisationer och privatpersoner utövades också i deras medverkan i "Grönt kulturstråk" via medborgardialogen. Trots detta visade enkäten att det fanns en upplevd maktlöshet bland dessa grupper då många upplevde att kommunen inte lyssnade på deras synpunkter och intressen. Exempel på detta var frustration kring stor förtätning i Husby samt användning av trygghet som argument för ny bebyggelse.

Projektet "Grönt kulturstråk" tyder på en viss makt hos alla involverade aktörer att påverka resultatet av grönplanering i Husby. Däremot hade Trafikkontoret och Nyréns en mer beslutsfattande roll än de andra aktörerna utifrån sin roll som projektledare och projektör. Både "Grönt kulturstråk" och "Alternativ F" var resultat av politiska beslut, vilket visar att en viss makt finns hos politikerna.

Från vänster: Den sista av tre medborgardialoger för "Grönt kulturstråk", en del av gångvägen inkluderad i kulturstråket och en del av södra Husbys grönområde.

SLUTSATSER

Trygghet, tillgänglighet och orienterbarhet var nyckelord som användes för att beskriva båda projekten "Grönt kulturstråk" och "Alternativ F". Resultaten av denna studie visade att trygghet var av stort intresse för Rinkeby-Kista stadsdel och Trafikkontoret, och hade en tydlig inverkan på utformningen av grönområden i Husby. Lokala organisationer och privatpersoner använde sig av vissa ord för att kommunicera värden de kopplade till södra Husby och lyckades på detta sätt sätta stopp för "Alternativ F". Både regionala och lokala samhällsaktörer uttryckte specifika intressen för att tjäna ett visst syfte.

Makt som koncept är komplext. Även om lokala organisationer och privatpersoner visade sig ha makt över utformningen av grönområden i Husby, var det flera informanter som upplevde en större eller mindre känsla av maktlöshet. Studien problematiserar detta med hjälp av ett miljöretviseperspektiv och föreslår en utvärdering av dialogprocesser.

Södra Husby ansågs som ett värdefullt grönområde av många informanter. Studien visar hur intressen gällande bebyggelse och bevarande av grönområden interagerar. Den fortsatta förtätningen av bebyggelsen i Stockholm innebär att intressen och maktförhållanden mellan samhällsaktörer behöver fortsätta studeras för att säkerställa en hållbar och demokratisk utveckling.

Det är viktigt att understryka att detta är en fallstudie som gör en kontextuell djupdykning. Det betyder att resultat och slutsatser ovan inte kan appliceras rakt av på andra sammanhang i Stockholm eller Sverige utan är specifika för just denna plats, dessa projekt och denna tidpunkt. Denna studie kan snarare användas för att exemplifiera en större problematik inom hållbar stadsutveckling och särskilt inom urban politisk ekologi.

Det är heller inte uppsatsens intention att kritisera kommunens arbete kring grönplanering utan snarare visa på den komplexitet som intressen och maktrelationer innebär.

Denna undersökning och uppsats genomfördes mellan vår och höstterminen 2019.

Stort tack till alla personer som bidragit till denna studie. Ett extra tack till informanter som gett sin tid och kunskap, samt kollegor som varit ett stort stöd på vägen.

HAR DU FRÅGOR ELLER VILL DU LÄSA MER?

Kontakta mig då gärna på mejl via emekitt@gmail.com